Հաստատված է
ՀՀ բնապահպանության և ընդերքի
տեսչական մարմնի կառավարման խորհրդի
2024 թվականի նոյեմբերի 29-ի № 15-Լ որոշմամբ

ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԸՆԴԵՐՔԻ ՏԵՍՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ 2024 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

ՀՀ բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի (այսուհետ՝ Տեսչական մարմին) կատարողականի գնահատումը կատարվել է հիմք ընդունելով 2014 թվականի դեկտեմբերի 17-ի «Տեսչական մարմինների մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի պահանջները և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի հունիսի 25-ի «Տեսչական մարմինների գործունեության կատարողականի գնահատման սկզբունքները, չափորոշիչները և կարգը հաստատելու մասին» N 693-Ն որոշման հիման վրա: Կատարողականի գնահատման մեթոդոլոգիան հաստատվել է ՀՀ բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի կառավարման խորհրդի 2021 թվականի ապրիլի 21-ի N12-L որոշմամբ:

Տեսչական մարմնի կատարողականի գնահատման չափորոշիչներն են՝

1. նպատակի չափորոշիչներ.
2. գործընթացի չափորոշիչներ.
3. արդյունքի չափորոշիչներ:

1. ՆՊԱՏԱԿԻ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉՆԵՐ

1. Կատարողականի գնահատման նպատակի չափորոշիչները վերաբերում են բնապահպանության և ընդերքի ոլորտներում անվտանգության և օրենսդրության պահանջների պահպանման ապահովման վերլուծությանը:

1.1) Տեսչական մարմնի գործունեության հիմնական նպատակին հասնելու մակարդակը գնահատելու համար անհրաժեշտ է յուրաքանչյուր ոլորտի համար վերլուծել հաշվետու ժամանակահատվածում Տեսչական մարմնի կողմից իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների ընդհանուր կշռի միջին ցուցանիշը:

Այն արտահայտվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$L = S_1/S$$

Որտեղ՝

L-ը հաշվարկվող ցուցանիշն է.

S_1-ը հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների կշիռների հանրագումարն է.

S–ը հաշվետու ժամանակահատվածում Տեսչական մարմնի կողմից իրականացված ստուգումների քանակն է:

Ըստ Տեսչական մարմնի վերահսկողական ոլորտների՝ L ցուցանիշի և ստուգումների քանակի համեմատականը ներկայացված է Աղյուսակ 1-ում.

Աղյուսակ *1*

Ցուցանիշներ	**Վերահսկողական ոլորտ**		**Համեմատ.**	**Վերահսկողական ոլորտ**		**Համեմատ.**
	բնապահպան. 2024թ. 1-ին եռամսյակ	**բնապահպան. 2023թ. 1-ին եռամսյակ**		**ընդերք 2024թ. 1-ին եռամսյակ**	**ընդերք 2023թ.1-ին եռամսյակ**	
Իրականացված ստուգումների քանակ՝ **S**	29	28	***1***	9	8	***1***
Իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների կշիռների հանրագումար՝ $\mathbf{S_1}$	244,89	250,96	***-6,07***	110,4	224,56	***-114,16***
Ցուցանիշը՝ **L**	***8,44***	***8,96***	***-0.52***	***12,27***	***28,07***	***15.8***

2024 թվականի *1*-ին եռամսյակում Բնապահպանության և ընդերքի Տեսչական մարմնի կողմից իրականացվել են առանձնահատուկ ստուգումներ՝ առանց համապատասխան ոլորտի և գործունեության տեսակի համար նախատեսված ստուգաթերթերի, որպիսի հանգամանքներում հայտնաբերված խախտումների դեպքում հնարավոր չէ հաշվարկել կշիռ և ստանալ հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների կշիռների հանրագումարը *(S_1)*: Ուստի վերոնշյալ ստուգումների վերաբերյալ տեղեկատվությունը՝ ըստ վերահսկողության ոլորտի, ներկայացվում է Աղյուսակ *1.1*-ում:

Աղյուսակ *1.1*

2024 թվականի 1-ին եռամսյակում առանց ստուգաթերթ իրականացված ստուգումներ			
Վերահսկողական ոլորտ	**քանակ**		**Ընդամենը**
	խախտումների հայտնաբերմամբ	**առանց խախտումների**	
բնապահպանություն	24	10	34
ընդերք	4		4
Ընդամենը	28	**10**	38

Ըստ ստուգվող սուբյեկտների գործունեության ոլորտի՝ L ցուցանիշի և ստուգումների քանակի համեմատականը ներկայացված է Աղյուսակ 2-ում.

Աղյուսակ 2

Գործունեության ոլորտ	2024թ. 1-ին եռամսյակ՝ ցուցանիշ S1	2024թ. 1-ին եռամսյակ ստուգումների քանակ՝S	2024թ. 1-ին եռամսյակ՝ հաշվարկվող ցուցանիշ L	2023թ. 1-ին եռամսյակ՝ ցուցանիշ S1	2023թ. 1-ին եռամսյակ ստուգումների քանակ՝ S	2023թ. 1-ին եռամսյակ՝ հաշվարկվող ցուցանիշ L	2024թ. և 2023թ. 1-ին եռամսյակների ստուգումների քանակի համեմատությունը	2024թ. և 2023թ. 1-ին եռամսյակների L ցուցանիշի համեմատությունը
01 Բուսաբուծություն ու անասնաբուծություն, որսորդություն և հարակից ծառայություններ	20,5	4	5,13				4	5,13
02 Անտառային տնտեսություն և փայտամթերումներ 84	6,9	1	6,9				1	6,9
03 Ձկնորսություն և ձկնաբուծություն	7,3	2	3,65	6,9	2	3,45	0	0,2
07 Մետաղական հանքաքարի արդյունահանում 97	9,7	1	9,7				1	9,7
08 Հանքագործական արդյունաբերության և բացահանքերի շահագործման այլ ճյուղեր	88,7	7	12,67	138,56	5	27,71	2	-15,04
09 Հանքագործական արդյունաբերության հարակից գործունեություն	12,0	1	12,0	86,0	3	28,67	-2	-16,67
10 Սննդամթերքի արտադրություն	29,4	2	14,7	10,0	2	5,0	0	9,7
11 Խմիչքների արտադրություն	1,0	2	0,5	65,8	4	16,45	-2	-15,95
16 Փայտանյութի մշակում, փայտից, խցանակեղևից, ծղոտից և հյուսկեն նյութերից արտադրատեսակների արտադրություն, բացի կահույքից	6,0	1	6,0				1	6,0
17 Թղթի և թղթե արտադրատեսակների արտադրություն	-	1					1	0
21 Դեղագործական արտադրանքի արտադրություն	6,0	1	6,0				1	6,0
23 Այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն	9,2	2	4,6				2	4,6
31 Կահույքի արտադրություն	6,0	1	6,0				1	6,0
33 Մեքենաների և սարքավորումների նորոգում	5,0	1	5,0				1	5,0
35.11.2 Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն հիդրոէլեկտրակայաններում 85	5,8	2	2,9	2,5	2	1,25	0	1,65

Գործունեության ոլորտ	2024թ. 1-ին եռամսյակ՝ ցուցանիշ S1	2024թ. 1-ին եռամսյակ ստուգումների քանակ՝S	2024թ. 1-ին եռամսյակ՝ հաշվարկվող ցուցանիշ L	2023թ. 1-ին եռամսյակ՝ ցուցանիշ S1	2023թ. 1-ին եռամսյակ ստուգումների քանակ՝ S	2023թ. 1-ին եռամսյակ՝ հաշվարկվող ցուցանիշ L	2024թ. և 2023թ. 1-ին եռամսյակների ստուգումների քանակի համեմատությունն	2024թ. և 2023թ. 1-ին եռամսյակների L ցուցանիշի համեմատությունն
38 Թափոնների հավաքում, մշակում և ոչնչացում, նյութերի վերականգնում	56,28	3	18,76	22,9	2	11,45	1	7,31
41 Շենքերի շինարարություն				92,86	15	6,19	-15	-6,19
42 Քաղաքացիական շինարարություն	7,0	1	7,0	50,0	1	50,0	0	-43,0
55 Կացության կազմակերպում	50,0	1	50,0				1	50,0
56 Հանրային սննդի կազմակերպում	-	1					1	0
84 Պետության կառավարում և պաշտպանություն. պարտադիր սոցիալական ապահովագրություն	12,3	2	6,15				2	6,15
86 Առողջապահություն	16,21	1	16,21				1	16,21
Ընդամենը		***38***			***36***			

Այն դեպքում, երբ ստուգումն իրականացվել է ստուգաթերթի ոչ ամբողջական հարցերի շրջանակներում՝ ապա կշիռը հաշվարկվել է ստուգման ընթացքում խախտումներ արձանագրելու համար հիմք հանդիսացած հարցերի պատասխաններից ստացված կշիռների գումարի արժեքը բաժանելով ստուգման հարցերի շրջանակում այդ հարցերի պատասխանների կշիռների գումարի առավելագույն հնարավոր արժեքին և բազմապատկած ստուգաթերթերի առավելագույն կշռի միավորով՝ *50*:

2024 թվականի *1*-ին եռամսյակում Բնապահպանության և ընդերքի Տեսչական մարմնի կողմից իրականացվել են առանձնահատուկ ստուգումներ՝ առանց համապատասխան ոլորտի և գործունեության տեսակի համար նախատեսված ստուգաթերթերի, որպիսի հանգամանքներում հայտնաբերված խախտումների դեպքում հնարավոր չէ հաշվարկել կշիռ և ստանալ հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների կշիռների հանրագումարը *(S_1)*: Ուստի, այդ ստուգումների վերաբերյալ տեղեկատվությունն ըստ տնտեսվարող սուբյեկտի ծավալած գործունեության ոլորտի՝ ներկայացվում է Աղյուսակ *2.1*-ում:

Աղյուսակ *2.1*

2024 թվականի 1-ին եռամսյակում առանց ստուգաթերթ իրականացված ստուգումների			
Գործունեության ոլորտ	**քանակ**		**Ընդամենը**
	խախտումների հայտնաբերմամբ	**առանց խախտումների**	
01 Բուսաբուծություն ու անասնաբուծություն, որսորդություն և հարակից ծառայություններ	1		1
03 Ձկնորսություն և ձկնաբուծություն	21	2	23
08 Հանքագործական արդյունաբերության և բացահանքերի շահագործման այլ ճյուղեր	4		4
23 Այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն	1	2	3
55 Կացության կազմակերպում	1		1
56 Հանրային սննդի կազմակերպում		1	1
86 Առողջապահություն		1	1
P85.10.0 Նախադպրոցական կրթություն		3	3
P85.31.2 Միջնակարգ (լրիվ) կրթություն		1	1
Ընդամենը	***28***	***10***	***38***

1.2) Ոլորտի առավել ռիսկային բնագավառներում փոփոխությունների առկայությունը գնահատելու համար անհրաժեշտ է վերլուծել հաշվետու ժամանակահատվածում Տեսչական մարմնի կողմից ոլորտի առավել ռիսկային բնագավառներում իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների ընդհանուր կշիռների միջին ցուցանիշը:

Այն արտահայտվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$C = S_R/S$$

Որտեղ՝

C-ն ոլորտի առավել ռիսկային բնագավառներում փոփոխությունների առկայությունն է.

S_R–ը հաշվետու ժամանակահատվածում ոլորտի առավել ռիսկային բնագավառներում իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների կշիռների հանրագումարն է.

S–ը հաշվետու ժամանակահատվածում Տեսչական մարմնի կողմից ոլորտի առավել ռիսկային բնագավառներում իրականացված ստուգումների քանակն է:

Առավել ռիսկային բնագավառներ են համարվում «Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի կողմից իրականացվող՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունը և ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը հաստատելու» և «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի նոյեմբերի 8-ի N1511-ն և 2012 թվականի նոյեմբերի 22-ի N1562-ն որոշումներն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ կառավարության 2019 թվականի օգոստոսի 22-ի N1125-Ն որոշման 16-րդ կետի 3-րդ աղյուսակում ընդգրկված 84 և ավելի միավոր ունեցող գործունեության տեսակները:

Տեսչական մարմնի կողմից իրականացված ստուգումների արդյունքում հայտնաբերված խախտումների ընդհանուր կշիռների միջին ցուցանիշի հիման վրա ոլորտի առավել ռիսկային բնագավառներում փոփոխությունների առկայությունը ներկայացված է Աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ *3*

Գործունեության ոլորտ	2024թ. **1-ին** եռամսյակ S_R	2024թ. **1-ին** եռամսյակ **S**	2024թ. **1-ին** եռամսյակ **C**	2023թ. **1-ին** եռամսյակ S_R	2023թ. **1-ին** եռամսյակ **S**	2023թ. **1-ին** եռամսյակ **C**	Համեմատություն 2024թ. և 2023թ. **1-ին** եռամսյակներ ի
02 Անտառային տնտեսություն և փայտամթերումներ 84	6,9	1	6,9				6,9
07 Մետաղական հանքաքարի արդյունահանում 97	9,7	1	9,7				9,7
35.11.2 Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն հիդրոէլեկտրակայան ներում 85	5,8	2	2,9	2,5	2	1,25	1,65

1.3) Ռիսկերի պլանավորման, վերլուծության և գնահատման համար հատկացված ֆինանսական միջոցները և մարդկային ռեսուրսները.

Չափորոշչի գնահատումը կատարվում է տարին մեկ անգամ:

1.4) Խորհրդատվության, մեթոդական աջակցության և կանխարգելման միջոցների համար հատկացված ֆինանսական միջոցները և մարդկային ռեսուրսները

Չափորոշիչը գնահատվում է ելնելով խորհրդատվության, մեթոդական աջակցության և կանխարգելման միջոցների համար Տեսչական մարմնի կողմից մարդկային ռեսուրսների ու ֆինանսական միջոցների հատկացումից, ինչպես նաև փաստացի իրականացված խորհրդատվական, մեթոդական աջակցության և իրազեկման միջոցառումների քանակից և դրանցում մասնակիցների ընդգրկվածությունից:

2024 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում կազմակերպվել է իրազեկում-հանդիպում, որի ընթացքում Բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի ղեկավարն ու հինգ պաշտոնատար անձանց կողմից Երևան քաղաքում շինաշխատանքներ և հանքարդյունաբերություն իրականացնող 18 տնտեսավարողների, Երևանի քաղաքապետարանի և Կառուցապատողների հայկական ասոցիացիայի ներկայացուցիչների հետ քննարկվել է օդի աղտոտվածությունը նվազեցնող և կանխարգելող հարցեր:

Խորհրդատվության, մեթոդական աջակցության և կանխարգելման միջոցների համար ֆինանսական միջոցներ չեն հատկացվել:

2023 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում կազմակերպվել է երկու իրազեկում-հանդիպում, որին մասնակցել են Տեսչական մարմնի ղեկավարը, ղեկավարի տեղակալները, Տեսչական մարմնի ութ աշխատակիցներ և Երևան քաղաքում շինարարական աշխատանքներ իրականացնող տասներեք, Արմավիրի և Արարատի մարզի վարչական տարածքներում Արաքս գետի երկայնքով գործող, ավազի արդյունահանմամբ զբաղվող յոթ, ու՝ քսան կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

Իրականացված քննարկման ընթացքում մասնակիցներն իրազեկվել են «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենքում կատարված փոփոխությունների, լրացումների մասին, և «Ընդերքի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների կատարման վերաբերյալ:

Խորհրդատվության, մեթոդական աջակցության և կանխարգելման միջոցների համար ֆինանսական միջոցներ չեն հատկացվել:

1.5) Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը կամ համապատասխան ոլորտների քաղաքականություն մշակող պետական մարմիններին ներկայացված առաջարկների քանակը

Չափորոշչի գնահատումը կատարվում է կիսամյակը մեկ անգամ:

2. ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉՆԵՐ

Գործընթացի չափորոշիչները վերաբերում են Տեսչական մարմնի գործառույթների իրականացման ընթացքին:

2.1) Ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների միջին տևողությունը

Չափորոշիչը գնահատելու համար անհրաժեշտ է հաշվարկել հաշվետու ժամանակահատվածում տարեկան ծրագրով չպլանավորված, սակայն ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընթացքում բուն ստուգման գործընթացի միջին տևողությունը:

Հաշվարկը կատարվում է հետևյալ բանաձևով՝

R = T/N

որտեղ՝

R-ը հաշվարկվող ցուցանիշն է.

T –ն ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընթացքում ստուգման գործընթացի ընդհանուր տևողությունն է.

N –ը ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների քանակն է:

Արդյունքները ներկայացվում է Աղյուսակ 4-ում:

Աղյուսակ *4*

Ցուցանիշներ	*2024թ. 1*-ին եռամսյակ	*2023թ. 1*-ին եռամսյակ	Համեմատ.
Ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընթացքում ստուգման գործընթացի ընդհանուր տևողություն՝ **T** (օր)	744	249	495
Ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների քանակ՝ **N** (հատ)	62	29	33
Ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընթացքում բուն ստուգման գործընթացի միջին տևողություն՝ **R** (օր)	12	8.59	3.41

2.2) Բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում և ստուգման օբյեկտներում ստուգումների քանակը՝ ստուգումների ընդհանուր քանակի համեմատությամբ:

Չափորոշչի գնահատման համար անհրաժեշտ է հաշվարկել բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում և ստուգման օբյեկտներում հաշվետու ժամանակահատվածում կատարված ստուգումների քանակի հարաբերությունը Տեսչական մարմնի ստուգումների տարեկան ծրագրում ընդգրկված և նույն ժամանակահատվածում իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակին:

Հաշվարկը կատարվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$R = N_2/N_1$$

որտեղ՝

R-ը հաշվարկվող ցուցանիշն է.

N_2–ը բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում և ստուգման օբյեկտներում ստուգումների քանակն է.

N_1 –ը ստուգումների տարեկան ծրագրով հաշվետու ժամանակահատվածի համար նախատեսված և իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակն է:

Արդյունքները ներկայացվում է աղյուսակ 5-ում:

Աղյուսակ *5*

Ցուցանիշներ	*2024թ. 1-ին* եռամսյակ	*2023թ. 1-ին* եռամսյակ	Համեմատ.
Բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում իրականացված ստուգումների քանակը՝ N_2	63	17	46
Ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների քանակ՝ N_1	12	7	5
Բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում իրականացված ստուգումների և ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների քանակային հարաբերությունը՝ **R**	5.25	2.43	2.82

Աղյուսակ 5.1-ում ներկայացնում ենք նաև ստուգումների ընդհանուր քանակի և բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում իրականացված ստուգումների քանակի տոկոսային հարաբերակցությունը:

Աղյուսակ *5.1*

Ցուցանիշներ	*2024թ. 1-ին* եռամսյակ	*2023թ. 1-ին* եռամսյակ	Համեմատ.
Բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում իրականացված ստուգումների քանակը	63	17	46
Ստուգումների ընդհանուր քանակ	76	36	40
Բարձր ռիսկային տնտեսավարող սուբյեկտներում իրականացված ստուգումների քանակի և իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակի տոկոսային հարաբերությունը (%)	82,89	47,22	35,67

2.3) Ստուգումների տարեկան ծրագրում ընդգրկված ստուգումների միջին տևողությունը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$A = T/N$$

որտեղ՝

A-ն ստուգումների տարեկան ծրագրում ընդգրկված ստուգումների միջին տևողությունն է.

T–ն ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների ընդհանուր տևողությունն է.

N–ը ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների քանակն է:

Արդյունքները ներկայացված են Աղյուսակ 6-ում:

Աղյուսակ *6*

Ցուցանիշներ	*2024թ. 1*-ին եռամսյակ	*2023թ.1*-ին եռամսյակ	Համեմատ.
Ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների ընդհանուր տևողություն՝ **T** (օր)	150	62	88
Ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների քանակ՝ **N** (հատ)	14	7	7
Ստուգումների տարեկան ծրագրում ընդգրկված ստուգումների միջին տևողություն՝ **A** (օր)	10.71	8.86	1.85

2.4) Ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակի (որոնց շնորհիվ կանխվել է հանրությանը, շրջակա միջավայրին, ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց գույքային շահերին, պետությանը սպառնացող էական վնաս կամ ռիսկ) հարաբերակցությունը[1] ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակին.

Հաշվարկը կատարվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$R = N_2/N_1$$

որտեղ՝

R-ը հաշվարկվող ցուցանիշն է.

N_2–ը ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակն է, (որոնց շնորհիվ կանխվել է հանրությանը, շրջակա միջավայրին, ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց գույքային շահերին, պետությանը սպառնացող էական վնաս կամ ռիսկ).

N_1 –ը ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակն է:

[1]- Էական վնաս են համարվել այն դեպքերը, երբ ստուգման ընթացքում խախտումներ արձանագրելու համար հիմք հանդիսացած հարցերի պատասխաններից ստացված կշիռների գումարի արժեքը կազմել է ստուգման ենթակա հարցերի կշիռների գումարի 70 և ավելի տոկոսը:

Արդյունքները ներկայացվում է Աղյուսակ 7-ում:

Աղյուսակ 7

Ցուցանիշներ	*2024թ. 1*-ին եռամսյակ	*2023թ. 1*-ին եռամսյակ	Համեմատ.
[illegible]աժեշտության իրականացված	62	29	33

ստուգումների քանակ (N_1), այդ թվում՝			
- կանխվել է հանրությանը, շրջակա միջավայրին, ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց գույքային շահերին, պետությանը սպառնացող էական վնաս կամ ռիսկ *(N_2)*	2	5	**-3**
R ցուցանիշ	**0,03**	**0,17**	**-0,14**

7-րդ աղյուսակի առաջին տողում ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների քանակի մեջ ներառված են առանձնահատուկ ստուգումների քանակը *(N_1)*, իսկ երկրորդ տողում՝ ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակն է, *(*որոնց շնորհիվ կանխվել է հանրությանը, շրջակա միջավայրին, ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց գույքային շահերին, պետությանը սպառնացող էական վնաս կամ ռիսկ *(N_2))*, քանի որ Տեսչական մարմնի կողմից առանձնահատուկ ստուգումներն իրականացվել են առանց համապատասխան ոլորտի և գործունեության տեսակի համար նախատեսված ստուգաթերթերի, որպիսի հանգամանքներում հայտնաբերված խախտումների դեպքում հնարավոր չէ հաշվարկել կշիռը և ռիսկը, հետևաբար առանձնահատուկ ստուգումները N_2 ցուցանիշի մեջ ներառված չէն, որովհետև պարզ չի նշված ստուգումների շնորհիվ կանխվել է՞ արդյոք հանրությանը, շրջակա միջավայրին, ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց գույքային շահերին, պետությանը սպառնացող էական վնասը կամ ռիսկը:

2.5) Ստուգման ենթարկված օբյեկտների բավարարվածության աստիճանը Տեսչական մարմնի աշխատանքների անաչառությունից, ընթացակարգերի թափանցիկությունից, տեղեկատվության որակից և Տեսչական մարմնի ծառայողների արհեստավարժությունից.

Չափորոշչի գնահատումը կատարվում է ելնելով Տեսչական մարմնի աշխատանքների անաչառության, ընթացակարգերի թափանցիկության, տեղեկատվության որակի և Տեսչական մարմնի ծառայողների արհեստավարժության վերաբերյալ ստացված դիմում-բողոքների քանակից:

Եթե առկա է բողոք (դատական կամ վարչական), ապա նշանակում է, որ տնտեսավարողը բավարարված չէ Տեսչական մարմնի աշխատանքների անաչառությունից, և/կամ տեղեկատվության որակից, և/կամ ընթացակարգերի թափանցիկությունից, և/կամ Տեսչական մարմնի ծառայողների արհեստավարժությունից:

2024 թվականի 1-ին եռամսյակում ստացվել է 64 հատ դիմում բողոք:

2023 թվականի 1-ին եռամսյակում ստացվել է 29 հատ դիմում բողոք:

Բողոքների վերաբերյալ մանրամասն տեղեկատվությունը ներկայացված է Աղյուսակ 10-ում:

3. ԱՐԴՅՈՒՆՔԻ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉՆԵՐ

Արդյունքի չափորոշիչները վերաբերում են Տեսչական մարմնի կոնկրետ լիազորության իրականացման անմիջական արդյունքին.

3.1) Ստուգումների տարեկան ծրագրում ընդգրկված և ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների քանակական հարաբերակցությունը

Գնահատումը կատարվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$R = N_2/N_1$$

որտեղ՝

[illegible]ոկվող ցուցանիշն է.

N_2–ը ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակն է.
N_1–ը ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակն է:
Արդյունքները ներկայացվում է Աղյուսակ 8-ում:

Աղյուսակ *8*

Ցուցանիշներ	*2024թ. 1-ին* եռամսյակ	*2023թ. 1-ին* եռամսյակ	Համեմատ.
Ըստ անհրաժեշտության իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակ՝ N_2	62	29	33
Ստուգումների տարեկան ծրագրով նախատեսված և իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակ՝ N_1	14	7	7
Ըստ անհրաժեշտության իրականացված և ստուգումների տարեկան ծրագրում ընդգրկված ստուգումների քանակական հարաբերակցություն՝ **R**	4.43	4.14	0.29

3.2) Տեսչական մարմնի վերահսկման երեքից հինգ բարձր ռիսկային բնագավառներում իրավիճակի փոփոխությունը.

Չափորոշչի գնահատումը կատարվում է տարեկան մեկ անգամ:

3.3) Ըստ առանձին ստուգման հատկացված ֆինանսական միջոցները և մարդկային ռեսուրսները.

Հաշվարկները կատարվել են հասանելի տեղեկատվության հիման վրա: Ֆինանսական միջոցների միջին ցուցանիշը ստանալու համար հիմք է ընդունվել ստուգումների համար հատկացված գործուղման ծախսերի և ստուգումների քանակի քանորդը:
Արդյունքները ներկայացվում են Աղյուսակ 9-ում:

Աղյուսակ *9*

Ցուցանիշներ	*2024թ. 1-ին* եռամսյակ	*2023թ. 1-ին* եռամսյակ	Համեմատ.
Մեկ ստուգման համար ծախսված ֆինանսական միջոցների միջին ցուցանիշ (գործուղումներ)	91 271,05	56 902, 78	34 368,27
Մեկ ստուգմանը մասնակցած մարդկային ռեսուրսների միջին ցուցանիշ	2,84	3,08	-0,24
Ստուգումների քանակ	***76***	***36***	***40***

***2024* թվականի *1*-ին եռամսյակում** վառելիքի ծախսը կազմել է 13 755 լիտր բենզին, որից գործուղման համար ծախսվել է 11 015 լիտր բենզին, դիզելային վառելիք՝ 120 լիտր: Գործուղման համար հատկացված ֆինանսական միջոցները՝ **11 095 200** դրամ (ըստ ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի ֆինանսական և հաշվապահական հաշվառման վարչության կողմից ստացված տեղեկատվության):

3.4) Տեսչական մարմնի, Տեսչական մարմնի աշխատակիցների դեմ բերված դիմում-բողոքների քանակը և դրանց արդյունքները

Չափորոշիչը գնահատվում է վերլուծելով հաշվետու ժամանակահատվածում Տեսչական մարմնի, նրա աշխատակիցների գործողությունների կամ անգործության կամ նրա կողմից ընդունված վարչական ակտերի դեմ բերված բողոքների քանակը և դրանց վերաբերյալ ընդունված որոշումները:

Չափորոշիչը գնահատվում է ստացված բողոքների քանակի և իրականացված ստուգումների ընդհանուր քանակի համեմատությամբ:

Վերը նշված չափորոշչի գնահատման համար ելակետային տվյալները ներկայացվում է Աղյուսակ 10-ում:

Աղյուսակ *10*

N	Ցուցանիշներ	*2024թ. 1-ին եռամսյակ*	*2023թ. 1-ին եռամսյակ*	Համեմատ.
1	**Տեսչական մարմնի դեմ բերված բողոքների քանակ, այդ թվում՝**	***64***	***29***	***35***
1.1	- դատական կարգով	55	17	***38***
1.2	- վերադասության կարգով	9	12	***-3***
2	**Դատական կարգով բողոքների արդյունքում ուժի մեջ մտած գործն ըստ էության լուծող որոշումների քանակ, այդ թվում՝**	***7***	***0***	***7***
2.1	- բավարարված *(այդ թվում՝ մասնակի)*	3	0	***3***
2.2	- մերժված	3	0	***3***
2.3	- այլ *(կարճված, հաշտության համաձայնություն և այլն)*	1	0	***1***
3	**Դատական կարգով բողոքների արդյունքում ուժի մեջ մտած գործն ըստ էության լուծող բավարարված (այդ թվում՝ մասնակի) որոշումների քանակը, որոնք նախկինում վերադասության կարգով բողոքարկվել և մերժվել են կամ թողնվել են առանց քննության**	***1***	***0***	***1***
4	**Վերադասության կարգով բողոքների արդյունքում ընդունված որոշումների քանակ, այդ թվում՝**	***10***	***10***	***0***
4.1	-բավարարված *(այդ թվում՝ մասնակի)*	***1***	***1***	***0***
4.2	- մերժված	***6***	***5***	***1***
4.3	- առանց քննության թողնված	***3***	***4***	***-1***
5	**Ստուգումների քանակ**	***76***	***36***	***40***

Տեսչական մարմնի կատարողականի գնահատման արդյունքում հայտնաբերված թերությունների վերացման ուղղությամբ Որակի ապահովման վարչությունը առաջարկությունները ներկայացնում է ՀՀ բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի Որակի ապահովման վարչության եռամսյակային հաշվետվություններում: